

Malezya 2018 Seçimleri ve 60 yıl sonra gelen Muhalefet Zaferi:

İttifak Stratejisi, Doğru Kampanya, Doğru Lider

Seda Demiralp, Mayıs 2022

REFORM
ENSTİTÜSÜ

GİRİŞ

Otoriter iktidarlara karşı seçim kazanmak güçtür. Az örneği vardır. Olan örnekler literatüre geçer. Bunlardan bir tanesi 2018 Malezya seçimleridir. 60 yıllık kesintisiz Barisan Nasional (BN) iktidarına karşı zafer kazanan ve BN'den kopma eski bir siyasetçi olan 92 yaşındaki Mahathir Muhammed liderliğinde bir araya gelen muhalefet ittifakının (Pakatan Harapan) kazandığı seçim zaferi o dönem tüm dünyada ilgi çektiği gibi, siyaset bilimi literatüründe kendine kalıcı bir yer edinmiş bir model teşkil etmektedir. Bu model, içerdiği ittifak stratejisiyle, kampanya stratejileriyle ve liderlik faktörüyle, benzer otoriter iktidarlara karşı seçimler yoluyla mücadele vermekte olan muhalefetler için pek çok ders barındırmaktadır.

ÖZET

2018 seçimleri öncesi, Malezya’da ekonomik koşullar hiç iyi değildi ve bu durum seçimde artan bir hoşnutsuzluk yaratmaktaydı. Özellikle 2015’te uygulamaya konan %6’lık satış vergisi (Goods and Services Tax) seçmenden çok olumsuz tepki almıştı. Buna ilaveten petrolün sübvansede edilmemeye başlanması da hoşnutsuzluğu artırmıştı. BN lideri Necip Rezak’ın yolsuzluk skandalları bu olumsuz hissiyatı besliyor, aslında senelerdir yolsuzluğu kanıksamış görünen seçmen, bu kez ekonomik sıkıntılarla birleşince yolsuzluğu da daha farklı bir ışık altında görmeye başlıyordu. Yani ekonomik anlamda değişimin gerekli koşulları mevcuttu fakat bunlar yeterli değildi. Nitekim, 97-98 krizinde bizzat iktidarda olan Mahathir, ağır ekonomik zorluklara rağmen iktidarını koruyabilmişti ve ekonomik krizlerin tek başına iktidarlara seçim kaybettirmeye yetmediğini ispatlamıştı.¹

60 yıl iktidarda kalmış ve bu süre içinde oyun kurallarını kendi lehine şekillendirmiş, medyayı kontrolü altına almış bir iktidara karşı zafer kazanmak için ekonomik şartlar yeterli değildi. Zayıflatılmış, siyaset alanı daraltılmış muhalefetin mutlaka güç birliğine gitmesi, ittifak kurması gerekiyordu. Ne var ki bu da tek başına yeterli değildi. Nitekim önceki seçimlerde de, örneğin 2013’te, muhalefet seçime yine ittifakla girmiş, fakat girişimleri yüzeysel kalmış, seçmene birlik duygusu yeterince aktarılamamıştı. İttifak içi zıt görüşlü partilerin -özellikle İslami muhafazakar PAS ve sosyalist DAP arasındaki- uzlaşmazlıkların ittifaka güç kaybettirmesi, beğenilsin beğenilmesin neticede 60 yıldır bilinen iktidar karşısında muhalefetin net bir alternatif ortaya koyamaması ve elbette türlü seçim oyunları ile iktidardaki BN seçimi yine kıl payı kazanmıştı.

Ortak Liste, Ortak Kampanya

2018 seçimi öncesi muhalefet partileri yeniden ittifak planları yaparken bu kez daha üstün bir performans sergilemek konusunda kararlıydılar. Bunlardan en önemlisi seçim haritası üzerinde son derece titiz ve sistematik veriye dayalı bir çalışma yapmak suretiyle hangi seçim bölgesinde hangi ittifak partisi adayının veya adaylarının oy alma şansı yüksekse o isimlerin ortak listeden aday gösterilmesi ve ortak bir seçim kampanyasıyla desteklenmesiydi.²

100 Günde 10 Hedef

2013 seçimlerinden farklı olarak bu defa muhalefet kampanyasının içeriğinin de çok net olmasına özen gösterilmişti. Bu çerçevede 150 sayfalık detaylı bir program oluşturuldu ve “100 günde 10 hedef” olarak özetlenerek kampanya materyaline dönüştürüldü. Muhalefet ittifakı, iktidara geldikten sonraki ilk 100 gün içinde gerçekleştireceği bu 10 hedefi tek sayfada sıralamış, T-shirtlere bastırıp seçmene dağıtmış, billboardlara astırmış, akla gelecek her yöntemle bu 10 hedef seçmene duyurulmuştu.³ Bu hedeflerin başında da seçmenin son derece şikayetçi olduğu %6’lık satış vergisinin kaldırılması, petrolün yeniden sübvansede edilmesi, bekar veya boşanmış kadınların maddi olarak desteklenmesi, asgari ücretin artırılması gibi ekonomik ortak paydayı öne çıkaran maddeler geliyordu. Bu kampanyaya ilgi çok büyük oldu.

1. Thomas B. Pepinsky, *Economic Crises and the Breakdown of Authoritarian Regimes*. Cambridge: Cambridge University Press. 2010.

2. Elvin Ong, “What are we voting for? Opposition alliance joint campaigns in electoral autocracies,” *Party Politics* (online 2021).

3. Tung Roxyn, “10 things Pakatan Harapan promised,” 9 Mar 2018, <https://says.com/my/news/10-janji-100-hari-pakatan-harapan-promises-for-their-first-100-days-if-they-win-ge14>

Rakip İttifaktan Oy Alabilecek Aday

Ve gelelim belki de en önemli olan sonuncu hamleye. Muhalefet ittifakına en büyük katkıyı Mahathir'in başbakan adaylığının açıklanması yaptı. Muhalefet ittifakı birbirine zıt partileri bir çatı altında barındırıyordu ve pek çok seçim bölgesinde seçmenin "çapraz oy" kullanması isteniyordu. Yani pek çok bölgede seçmenden kendine uzak bulunduğu bir adaya/partiye, muhalefet ittifakına seçim kazandırabilmek için gönülsüzce de olsa oy vermesi bekleniyordu. Oysa, özellikle kırsal-muhafazakar Malay seçmen, geçmişte kendilerine bazı kazanımlar sağlamış olan iktidar yerine muhalefet ittifakına oy vermekte tereddütlüydü. Muhalefet ittifakı seçim kazanırsa ittifaktaki sosyalist (DAP gibi) bileşenlerin etkisiyle bu kazanımların ellerinden alınabileceğinden çekiniyorlardı. Bu yüzden Malay cephesinden de oy alabilecek Mahathir gibi bir adayın başbakan adayı olması oyunu ciddi biçimde muhalefet lehine çevirdi. Mahathir güven uyandırıyor. İlginçtir, ittifaktaki diğer üç partinin lideri de geçmişte Mahathir'in başbakanlığında hapse atılmış kimselerdi ve onlar bile Mahathir'in adaylığını desteklediler.⁴ Seçimi kazanacak isim Mahathir'di çünkü. Nitekim 9 Mayıs 2018 günü Mahathir liderliğindeki muhalefet ittifakı seçimleri kazandı ve 60 yıllık kesintisiz BN iktidarına son verdi.

4. Walid Jumblatt Abdullah, "The Mahathir effect in Malaysia's 2018 election: the role of credible personalities in regime transitions," Democratization 26:3 (2018).

Çıkarılacak Dersler

Otoriter yönetimlerin seçimle değişmesi için birden çok koşulun aynı anda gerçekleşmesi gerekebilir. Bunların bazıları rejimle, bazıları muhalefetle ilgili koşullardır. Malezya örneğinde de böyle olmuştur. Bu koşulları şöyle sıralayabiliriz:

1. İktidarın zayıflaması:

Bu zayıflama bazen fikirsel veya kişisel çatışmalar sonucu iktidarda oluşan çatlaklarla, bazen de çözülemeyen ekonomik sıkıntılarla gerçekleşir. Seçmenin iktidara yönelik şikayetlerinin oy değiştirmeye dönüşmesi için muhalefetin atacağı doğru adımlar önemlidir. Malezya örneğinde iktidar 60 yılın sonunda yolsuzluk ve ekonomik krizle sarsılmıştı, ama seçimleri kaybetmesi ancak muhalefetin 2018'de attığı adımlarla oldu.

2. İttifak ve kampanya stratejileri:

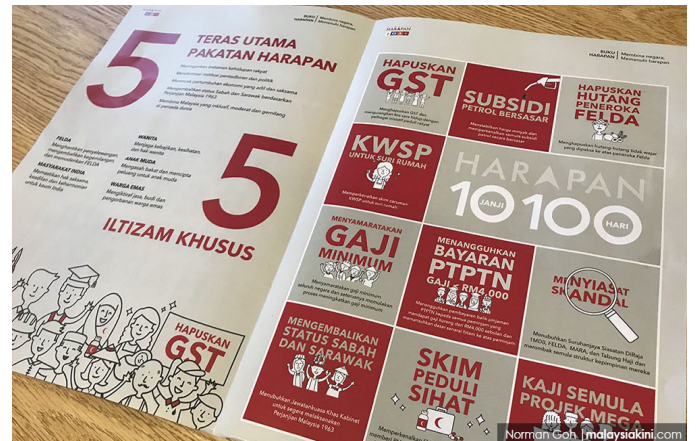
Uzun süre iktidarda kalmış otoriter partiler siyasi rekabet zeminini belirgin şekilde kendi lehlerine çevirdiğinden muhalefetin parçalı biçimde varlık göstermesi çok zordur. Güç birliği gerekir. Malezya muhalefeti bunu anlayarak 2013 ve 2018'de seçimlere ittifakla girdi ve içine en sağ (İslami PAS partisi) ve en sol (DAP partisi) grupların da sığıdığı bir birlikteliği hayata geçirdi. Ama 2013 seçimlerinde görüldüğü gibi bu da tek başına yetmedi. İttifakın tam bir birlik içinde, tek ses, tek mesaj, tek aday sistemiyle hareket etmesi gerekliydi. Bu çerçevede, 2013'ten farklı olarak 2018'de muhalefet partileri ortak bir logo, ortak renkler, ve ortak mesajla, ortak bir kampanya yaptılar. Dar bölge seçim sistemine de uygun olarak, her seçim bölgesinde o bölgede güçlü olan muhalefet partisinin adayında birleştiler, tek aday gösterdiler. Bu aday ve tüm adaylar, tüm parti liderleri ve başbakan adayı aynı sloganla aynı vaatlerle seçime gitti. Adaylar birbirilerini desteklediler, bol bol birlikte görüntü verdiler, sıcak ilişkiler içinde bir tablo çizdiler.

3. Net Mesaj

Muhalefet iktidara gelirse ne yapacağı seçmenin zihninde kristal berraklığında canlanmalıdır. Malezya’da muhalefet ittifakı 2013 seçimlerinde bu netliği sağlayamamıştı. 2018’de bunu başardılar. Bu başarıda 100 günde 10 hedef kampanyası etkili oldu. Ekteki görsellerde görüleceği şekilde iktidarın ilk 100 gününde gerçekleştirilecek 10 hedef T-shirtlerden, broşürlere, duvar afişlerine türlü kanallarla yayılarak, ortak fotoğrafların arka planında, sağında, solunda kullanılarak seçmenin bu 10 maddelik planla muhalefeti özdeşleştirmesi sağlandı.

Bu maddeler şöyleydi:

1. 2015’te yürürlüğe konan satış vergisinin kaldırılması
2. Benzinin yeniden sübvansede edilmesi
3. FELDA kentleşme programıyla borçlanan Malayların borçlarının silinmesi
4. Asgari ücretin standardize edilmesi
5. Ev kadınlarına maddi yardım sağlanması
6. Öğrenci kredisi borçlarının ertelenmesi, borçlu öğrencilerin çeşitli karalistelere konmasından vazgeçilmesi
7. Yolsuzluk skandallarına karışmış kurumların oluşturulacak komisyonlarca incelemeye alınması
8. 1963 Malezya Sözleşmesi’nin doğru biçimde uygulanması suretiyle Sabah ve Sarawak haklarının restore edilmesi
9. Vatandaşların özel kliniklerde bazı temel tıbbi müdahalelerden faydalanabilmeleri için kaynak ayrılması
10. Yabancı ülkelere ihale edilen mega projelerin incelemeye alınması, gerekli görülenlerin durdurulması.

100 günde 10 hedef manifestosunu içeren bir sayfalık kampanya materyali

10 Maddelik Manifestonun evlere dağıtılan broşür örneği

4. Doğru Aday

Baskın iktidarlarla rekabet edilen zorlu seçimlerde muhalefet adayının şahsi özellikleri ve seçmenle iletişimi sıradan seçimlere göre çok daha önemlidir. Hele de farklı dünya görüşlerine sahip kimselerin aynı anda oyunu alması beklenen liderin bunu becerebilmesi kişisel karizması, yarattığı güven ve çekimle olabilecektir.

2018 seçimlerinde Mahathir'in adaylığı muhalefet zaferinde kritik önem taşıdı. Mahathir'in özelliği geçmiş iktidar tecrübesi ve yönetebilirliğini ispatlamış olması kadar farklı siyasi görüşten kimselerde aynı anda güven uyandırabilen biri olmasıydı.

Sağ ve sol uçları içinde barındıran bir ittifakta seçim sonrası itilaf çıkması veya bazı grupların yeni yönetimi domine edip diğerlerini geri planda bırakması ihtimalini Mahathir kişisel karizması ve güvenilirliğiyle zayıflattı. 2013 seçimlerinde muhalefet ittifakının seçim kazanamamasında muhafazakar Malay'ların ittifaktaki sol partilerden ötürü muhalefete oy vermekte tereddüt etmesi rol oynamıştı. O zamanki başbakan adayı Anwar İbrahim bu engeli aşamamış, Malay'lardan aldığı destek sınırlı kalmıştı. 2018 seçimlerinde ise Mahathir Malay oylarını ittifaka katarak seçim zaferine önemli bir katkı yaptı.

Mahathir ve ekibi 100 günde 10 hedef afişleriyle fotoğraf veriyor.

Pakatan Harapan kampanya T-shirt örneği

Mahathir ve ekibi, 100 günde 10 hedef başlığı altında

ÖNERİLER

1. Otokratik bir iktidar partisiyle en güçlü rekabet, kendi arasında rekabet etmeyen, ortak liste-ortak aday sistemiyle hareket eden bir ittifaktır. Mümkün olan her koşulda muhalefetin ittifak içinde hareket etmesi, partiler arası rekabetten kaçınması ve muhalefet oylarının bölünmemesini sağlaması önemlidir. Muhalefet parti liderleri birbirini ve ortak adayları sürekli olarak desteklemeli, hangi adayın hangi partiden olduğu önemli olmamalıdır.

2. Bir muhalefet ittifakının kurulması kadar önemli olan bir başka faktör de ortak bir muhalefet kampanyası yürütmektir. Bu çerçevede, ittifak içindeki muhalefet partileri ortak ve net bir orta vadeli program hazırlamalı, bu program ortak müşteregi yansıtmalı ve averaj seçmenin birincil beklentilerini karşılamaya yönelik olmalıdır. Bu iyi çalışılmış program kolay anlaşılır ve akılda tutulabilecek maddeler şeklinde özetlenmeli, bu özet maddeler farklı kanallarla ve kampanya malzemeleriyle seçmene iletilmelidir. Anaakım medya bir seçenek değilse diğer kanallar sonuna kadar tüketilmelidir. Bu programı yürütecek kilit ekip (ekonomi bakanı, içişleri bakanı, cumhurbaşkanı yardımcısı gibi) ilan edilmeli, cumhurbaşkanı adayının yanında kampanyayı yürütmede ön planda rol oynamalıdır. Unutulmamalıdır ki, muhalefet ne kadar net bir tablo çizerse, iktidar partisine karşı en büyük dezavantajlarından olan “belirsizlik” algısıyla o derece iyi mücadele edebilecek, kararsızların protesto oyu kullanması ya da yeniden iktidar partisine dönme ihtimalini azaltacaklardır.

3. Nihayet en kritik maddelerden biri de kararsız seçmeni harekete geçirebilecek, siyasal iletişimi güçlü, güven veren bir ortak adayın belirlenmesi ve seçim kampanyasının yürütücüsü olarak görev yapmasıdır. Bu aday, seçmenin hem aklına hem duygularına hitap eden bir isim olmalıdır. Seçmenin ihtiyaçlarını anlayan, yani duygusal kapasitesi güçlü, aynı zamanda da bu ihtiyaçları karşılayabileceğini gösteren, yani yönetebilir bir lider muhalefetin başarısını doğrudan etkileyecektir.

REFORM
ENSTİTÜSÜ

REFORM
ENSTİTÜSÜ